

YHDENVERTAISUUS
VALTUUTETTU

DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

Brev

1 (14)

15.12.2022

VTDno-2022-1673

Registratorskontoren för de regioner som nämns i 3 § och 7 § i lagen om genomförande av reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet och om införande av den lagstiftning som gäller reformen (616/2021)

Främjande av likabehandling och förebyggande av diskriminering i välfärdsområdena

Ansvaret för anordnandet av social- och hälsovården samt räddningsväsendet övergår till välfärdsområdena från och med ingången av år 2023. Välfärdsområdena har en viktig uppgift att trygga likabehandlingen av människorna i sitt område och att se till att alla har tillgång till tjänsterna utan diskriminering.

Diskrimineringsombudsmannen sänder detta brev till välfärdsområdena för att stödja välfärdsområdenas lagstadgade likabehandlingsplanering. I brevet har samlats diskrimineringsombudsmannens centrala ställningstaganden och rekommendationer om diskriminering och främjande av likabehandling i social- och hälsovården samt inom räddningsväsendet.

Välfärdsområdena har en viktig roll också vad gäller hjälp till offer för människohandel, förebyggande och ingripande i våld mot kvinnor samt tryggande av tillgodoseendet av de papperslösas rättigheter. Välfärdsområdena ska särskilt fästa uppmärksamhet vid att hela området har effektiva och enhetliga förfaringsätt för hjälp och identifiering av offer för människohandel, att man ingriper i våld mot kvinnor, förebygger det effektivt och är medveten om dess särdrag samt att även papperslösa får tillräckliga social- och hälsovårdstjänster.

Innehåll

Främjande av likabehandling och förebyggande av diskriminering i välfärdsområdena	1
Diskrimineringslagens förpliktelser för välfärdsområdena: diskrimineringsförbud och främjande av likabehandling	3
Att främja likabehandling med likabehandlingsplanering	4
Välfärdsområdenas skyldigheter och ombudsmannens rekommendationer	5
Tillgänglighet och flerkanalskommunikation	5
De språkliga rättigheterna och tolkning	6
Beaktande av likabehandling inom socialtjänsterna	7
Beaktande av likabehandling inom hälsovården	9
Bra exempel på tillgodoseendet av likabehandling	10
Hörande och delaktighet av råden för personer med funktionsnedsättning, äldre råden och ungdomsfullmäktige	10
Att trygga jämlika möjligheter till delaktighet i välfärdsområdenas förtroendevalda och påverkansorgan	11
Samordningen av elev- och studerandevården mellan kommunerna och välfärdsområdena	11
Ordnande av service för papperslösa personer	12
Hjälp till offer för människohandel	12
Välfärdsområdenas ansvar i arbetet mot våld mot kvinnor och våld i nära relationer	13

Diskrimineringslagens förpliktelser för välfärdsområdena: diskrimineringsförbud och främjande av likabehandling

Diskriminering betyder att en person behandlas sämre än andra på grund av någon personlig egenskap av personen. Alla människor har rätt till likabehandling och diskriminering förbjuds i flera av våra nationella lagar, diskrimineringslagen och strafflagen samt i internationella avtal om mänskliga rättigheter.

Enligt diskrimineringslagen får ingen diskrimineras på grund av ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, politisk verksamhet, fackföreningsverksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, sexuell läggning, eller någon annan omständighet som gäller den enskilde som person. Enligt diskrimineringslagen kan diskriminering vara direkt eller indirekt eller till exempel vägran att göra rimliga anpassningar åt personer med funktionsnedsättning. Diskrimineringslagen förbjuder även trakasserier samt instruktioner eller befallningar att diskriminera.¹ Särbehandlingen behöver inte vara avsiktlig för att utgöra diskriminering. Den diskriminerande parten har inte nödvändigtvis haft för avsikt att diskriminera mot någon grupp av människor, utan det kan vara fråga om okunskap.

Diskrimineringslagens förbud mot diskriminering tillämpas brett. Detta innebär att förbudet omfattar i regel all privat och offentlig verksamhet. Diskrimineringslagen tillämpas därmed vid sidan av bland annat patientlagen, lagen om funktionshinderservice och socialvårdslagen. Substanslagarna får inte tillämpas på ett sätt som strider mot diskrimineringslagens förbud mot diskriminering. Det är särskilt viktigt att likabehandling av olika grupper av människor och minoriteter beaktas redan i anvisningarna för myndigheternas beslutsfattande och verksamhet.

Den diskriminerande parten kan ställas till svars för diskrimineringen och en domstol kan besluta att den diskriminerande parten ska betala gottgörelse för diskrimineringsoffret. Välfärdsområdena ansvarar för den myndighetsverksamhet som sker i deras område. Diskriminerande bemötande ska förebyggas och likvärdigt bemötande tryggas i all välfärdsområdenas verksamhet. Detta uppnås bäst med hjälp av likabehandlingsplanering och -anvisningar som omfattar allt arbete med kunder och patienter. Det är också viktigt att utbilda hela personalen och öka deras kunskaper om de olika minoriteterna och deras rättigheter.

Det är viktigt att man i all verksamhet förstår och tillägnar sig att likabehandling eller likvärdigt bemötande inte alls betyder att alla människor som omfattas av välfärdsområdenas tjänster skulle alltid behandlas exakt lika. Faktisk likabehandling förutsätter ofta att personer som tillhör olika grupper såsom personer med funktionsnedsättning, barn, de äldre, språkminoriteterna samt personer som tillhör olika religionssamfund beaktas så att deras rätt till exempel till tillgång till tjänsterna tillgodoses lika för alla.

¹ [Läs mer om de olika formerna av diskriminering på diskrimineringsombudsmannens webbplats.](#)

Inom social- och hälsovården ska man fästa särskild uppmärksamhet vid tillgodoseendet av rättigheterna för personer som befinner sig i den allra sårbaraste ställningen. Lika behandling av alla räcker inte alltid i praktiken för att garantera att de grupper av människor som befinner sig i den svagaste ställningen i samhället skulle få lika möjligheter med andra. Diskrimineringslagen tillåter också positiv särbehandling. Positiv särbehandling syftar till att främja faktisk likabehandling med nödvändiga specialåtgärder med vilka man förbättrar ställningen och omständigheterna för personer som tillhör en viss grupp. Förverkligandet av faktisk likabehandling kan också förutsätta att man tar hänsyn till behoven av grupper som löper en särskilt stor risk att bli diskriminerade (till exempel hemlösa eller asylsökande) för att försäkra sig om att de faktiskt behandlas lika.

Att främja likabehandling med likabehandlingsplanering

Enligt diskrimineringslagen är myndigheter, privata aktörer som sköter offentliga förvaltningsuppgifter, utbildningsanordnare och arbetsgivare skyldiga att i sin verksamhet bedöma och främja likabehandling. Dessa aktörer är dessutom skyldiga att upprätta två likabehandlingsplaner: en funktionell likabehandlingsplan och arbetsgivarens likabehandlingsplan. Dessa två likabehandlingsplaner har olika ändamål, varför deras innehåll skiljer sig från varandra och de bör inte blandas ihop.

En funktionell likabehandlingsplan är ett praktiskt verktyg vars syfte är att sammanfatta konkreta åtgärder för främjande av likabehandling. Upprättandet av en likabehandlingsplan är inte något självändamål, utan med den synliggörs och främjas verksamhet som förbättrar förverkligandet av likabehandling i välfärdsområdenas olika sektorer (socialvården, hälsovården, räddningsväsendet och enheter som lyder under dem).

Förutom en funktionell likabehandlingsplan föreskriver diskrimineringslagen också om arbetsgivarens skyldighet att främja likabehandling. Det innebär att välfärdsområdena också i sin roll som arbetsgivare ska bedöma hur likabehandling förverkligas på arbetsplatsen, utveckla arbetsförhållandena och förfaringssätten för val av personal och för beslut som berör personalen (arbetsgivarens likabehandlingsplan).

För att likabehandlingsplanen på bästa möjliga sätt ska uppfylla sitt syfte ska processen för dess upprättande planeras noga och de olika sektorerna av välfärdsområdet göras delaktiga i upprättandet av planen. Det är viktigt att välfärdsområdenas olika uppgifter och deras särdrag beaktas i båda planerna.

Att upprätta och genomföra en effektiv likabehandlingsplan:

- Välfärdsområdena upprättar sektorspecifika likabehandlingsplaner (till exempel den grundläggande hälsovården, funktionshindersservicen, annan socialvård, räddningsväsendet).
- Till stöd av likabehandlingsplaneringen skaffas information för att bedöma nuläget av likabehandlingen. Information kan skaffas genom enkäter, i statistik eller till exempel genom höranden.
- Personalen görs delaktig i planeringen.
- Information om planen ska vara effektiv och planen ska sättas effektivt i praktiken.
- Planen följs upp och uppdateras.

[Du hittar fler råd och verktyg för upprättande av en effektiv likabehandlingsplan till exempel på webbplatsen yhdenvertaisuus.fi.](http://webbplatsen.yhdenvertaisuus.fi)

Välfärdsområdenas skyldigheter och ombudsmannens rekommendationer

Till stöd av välfärdsområdenas arbete har vi samlat diskrimineringsombudsmannens centrala rekommendationer om främjande av likabehandling och förebyggande av diskriminering i social- och hälsovården. Vi har också samlat rekommendationer för välfärdsområdena var gäller diskrimineringsombudsmannens uppgift som rapportören om människohandel, utlänningars rättigheter och våld mot kvinnor.

Tillgänglighet och flerkanalskommunikation

Syftet med rekommendationerna om tillgänglighet är att i enlighet med FN:s funktionsrättskonvention främja, skydda och garantera fullt åtnjutande på lika villkor av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter samt att främja respekten för det inneboende värdet av personer med funktionsnedsättning. Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden har i sin avgörandepraxis

konstaterat att underlåtenhet att beakta tillgänglighetsaspekterna kan utgöra diskriminering i strid med diskrimineringslagen.

- Fysisk tillgänglighet: Vårdsområdena ska se till att kund- och behandlingslokalerna är fysiskt tillgängliga även för personer med funktionsnedsättningar och -variationer. Utöver personer med rörelsenedsättning ska man även beakta personer med synnedsättningar. Till exempel kundlokalernas informationsskyltar, ledstråk, elektroniska dörrar och anpassning av servicediskarna till rullstolsanvändare gör det möjligt för alla att använda lokalerna på lika villkor. Kartläggning över tillgängligheter ger omfattande information om tillgänglighetsbrister som behöver åtgärdas.
- Rimliga anpassningar: Vårdsområdenas olika sektorer ska vara medvetna om att rimliga anpassningar i enlighet med 15 § i diskrimineringslagen ska vid behov genomföras för personer med funktionsnedsättning. Med anpassningarna tryggar man likabehandlingen av en person med funktionsnedsättning i enskilda situationer, vilket inte ska blandas ihop med allmän tillgänglighet. Skyldigheten att göra rimliga anpassningar gäller uträttande av ärenden, förvaltningsbeslut, tjänsternas innehåll samt all praktisk verksamhet.
- Tillgänglig kommunikation: Vårdsområdenas kommunikation ska ske med tillgängliga metoder ända från början. Detta gäller till exempel webbplatser, blanketter, anvisningar och videor (34 § i lagen om vårdsområden). Kanalerna för kundernas och patienternas kontakter ska vara tillgängliga även för personer med talstörningar, hörselnedsättningar och synnedsättningar samt döva personer som talar teckenspråk. Dessutom ska man ta hänsyn till att den väsentliga informationen till vårdsområdets invånare ska vara tillgänglig även på andra sätt än digitalt och på webben för att tillgodose behoven av personer som inte använder digitala verktyg (till exempel äldre personer utan digitala färdigheter).
- Det är särskilt viktigt att försäkra sig om tillgängligheten och flerkanalskommunikationen när en kund söker sig till social- eller hälsovården (till exempel tidsbokning, anmälan och rådgivning). Kunderna ska erbjudas olika kanaler och olika sätt att utträta sina ärenden och kommunicera. Utöver de grupper som nämnts ovan ska man även ta hänsyn till personer inom autismspektret som kan ha individuella behov i samband med kommunikationer eller allmänt uträttande av ärenden.

De språkliga rättigheterna och tolkning

Social- och hälsovård ska i tvåspråkiga vårdsområdets område ordnas på både finska och svenska så att kunderna blir betjänade på det språk de väljer (lagen om ordnande av social- och hälsovård). Sju av vårdsområdena², Helsingfors stad och HUS-sammanslutningen är tvåspråkiga. I enspråkiga vårdsområdets område ordnas social- och hälsovården på vårdsområdets språk. Myndigheten

² Tvåspråkiga vårdsområden är Mellersta Österbotten, Österbotten, Egentliga Finland, Västra Nyland, Vanda-Kervo, Östra Nyland och Kymmenedalen.

ska anordna utbildning och sörja för att dess personal har tillräckliga språkkunskaper för att sköta myndighetens uppgifter. Bestämmelser om kundens rätt att använda samiska i social- och hälsovårdstjänster i Lapplands välfärdsområde finns i lagen om ordnande av social- och hälsovård och bestämmelser i övrigt om rätten att använda samiska finns i samiska språklagen.

Enligt patientlagen har var och en som varaktigt bor i Finland utan diskriminering och inom gränserna för de resurser som vid respektive tidpunkt står till hälso- och sjukvårdens förfogande rätt till sådan hälso- och sjukvård som hens hälsotillstånd förutsätter. Av de kontakter som diskrimineringsombudsmannen tagit emot framgår att det har funnits brister i tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna och kommuninvånare inte har haft möjlighet att uträtta sina ärenden på sitt eget modersmål eller genom tolk.

- Välfärdsområdena ska sörja för att socialvårdens klienter och hälsovårdens patienter har möjlighet att uträtta sina ärenden på sitt eget modersmål på finska, svenska eller samiska. Om detta inte är möjligt ska man använda sig av tolkningstjänster (distans- och närtolkning). De nationella språken ska beaktas också i kommunikationer, (till exempel information, webbplatser, blanketter och anvisningar) samt i klient- och patienthandlingar och beslut. Välfärdsområdena har en central roll i tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna av svensk- och samiskspråkiga personer i social- och hälsovårdstjänsterna.
- Utöver de nationella språken ska man också ta hänsyn till kunder som talar andra språk. Underlåtelse att tillgodose de språkliga rättigheterna eller tolkning kan utgöra diskriminering som är förbjuden enligt diskrimineringslagen, trots att bestämmelsen om tolkning i lagen om ordnande av social- och hälsovård inte har skrivits som absolut förpliktande.
- Flexibla och tillräckliga tolkningstjänster ska garanteras i social- och hälsovården för kunder med talstörningar och kunder som talar teckenspråk. Teckenspråk är modersmålet för en person som varit döv sedan födseln och ett helt annat språk jämfört med talat och skrivet språk. En person som talar teckenspråk kan därmed inte nödvändigtvis kommunicera alls med skrivet språk. Personer inom autismspektret kan också behöva tolkning i sina kommunikationer. När patienter eller klienter som behöver tolkning uträttar sina ärenden ska man inte tala ”förbi” patienten eller klienten, alltså till exempel via en närstående till patienten eller klienten.
- Tolkning ska alltid anordnas, förutom i nödsituationer där (patient)säkerheten kräver omedelbara åtgärder. Hela personalen ska ha tydliga anvisningar om de språkliga rättigheterna och tolkningstjänster ska vara tillgängliga även på distans under alla betjäningstider.

Beaktande av likabehandling inom socialtjänsterna

Tjänsterna i enlighet med lagen om funktionshinderservice förverkligas för en del av personer med funktionsnedsättning alltför ofta först efter förvaltningsdomstolens avgöranden. Kommunerna kan av besparingsskäl ha tagit en strikt linje vid beviljandet av tjänster. Kommunernas riktlinjer förknippas ofta med kommunernas egna tillämpningsbestämmelser där man inte nödvändigtvis alls tar hänsyn till

diskrimineringslagen, de grundläggande och mänskliga rättigheterna och den konstant utvecklande rättspraxisen.

Diskrimineringsombudsmannen anser att kommunerna inte i sina tjänstebeslut har tillämpat lagtolkning som skulle vara positiv för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i tillräcklig mån eller beaktat de grundläggande rättigheterna eller diskrimineringslagen vid sin tolkning av lagarna om funktionshinderservice. Detta leder till underdimensionerade tjänster, eftersom endast en del av besluten kommer upp för behandling vid förhandlingsdomstolar.

Välfärdsområdena ska framför allt trygga tillgången till tjänsterna samt försäkra sig om att välfärdsområdenas förfaringsätt inte leder till diskriminerande bemötande av personer med funktionsnedsättning och att funktionshindertjänsterna genomförs så att personer med funktionsnedsättning med hjälp av dem kan vara jämlikt delaktiga i samhället och leva ett självständigt liv på sitt eget sätt. Den nya lagen om funktionshinderservice behandlas av riksdagen som bäst och har en central roll här när välfärdsområdena börjar tillämpa den.

- Beslut om funktionshinderservice ska alltid baseras på individuell bedömning och utredning av den enskilda personens behov av stöd och hjälp samt livssituation och hörande av personen i fråga.
- Sätten att anordna service ska vara flexibla, personen med funktionsnedsättning ska inte behöva vara det. Enligt 15 § diskrimineringslagen gäller rimliga anpassningar även funktionshinderservice och särskilt det sätt med vilket de anordnas. Anpassningarna ska beaktas även vid uträttande av ärenden.
- Ekonomiska grunder får inte begränsa beviljandet av tjänster som personen har en subjektiv rätt till.
- Ingen grupp, som till exempel barn inom autismspektret, får inte kategoriskt uteslutas från funktionshinderservice. Vid beviljandet av tjänster är den enskilda diagnosen inte avgörande, utan behovet av hjälp och stöd i relation till personens livsmiljö.³
- Tjänsterna ska ge starkt stöd till personer med funktionsnedsättning att kunna vara delaktiga i arbetslivet⁴, till deras rätt att studera, idka fritidsintressen, vara delaktiga i samhället och ha ett familjeliv. Med anvisningar kan man inte utesluta något livsområde eller verksamhet från servicen utan att varje enskild persons individuella situation utreds och beaktas.

³ Diskrimineringsombudsmannen har gett en [rekommendation gällande funktionshinderservice för en person på autismspektret](#).

⁴ [Personer med funktionsnedsättnings delaktighet i arbetslivet ska förbättras – Människorättscentrets och diskrimineringsombudsmannens handbok ger lösningar för främjande av sysselsättning | Diskrimineringsombudsmannen \(syrijnta.fi\)](#)

Att beakta likabehandling är särskilt viktigt också inom äldreomsorg och tjänster till familjer. Underdimensionerade resurser leder till att man inte kan genomföra servicen på ett jämlikt sätt. Kostnadsskäl får inte ensamma påverka anordnandet och genomförandesättet av tjänster som konkurrensutsätts. Mångfalden av tjänsteanvändarna ska beaktas redan när servicen konkurrensutsätts och anordnas. Familjer som tillhör minoriteter ska beaktas i synnerhet inom familjearbetet och barnskyddet. Familjearbetet och barnskyddet ska sörja för att vårdnadshavarna görs delaktig och engageras i processen på ett jämlikt sätt oberoende av till exempel vårdnadshavarens funktionsnedsättning eller modersmål.

Beaktande av likabehandling inom hälsovården

För att likabehandling ska främjas och diskriminering förebyggas ska hälsovårdens förfaringsätt vid bemötandet av olika patienter beaktas. Hälsovården ska utveckla sådana strukturella förfaringsätt som stödjer patienternas likabehandling i hälsovårdstjänster.

- De annorlunda sederna och kulturerna av personer som tillhör olika religionssamfund och av personer av olika ursprung ska beaktas i arbetet med patienterna. Till exempel i förfaringsätt vid dödsfall ska de olika religionerna och deras seder beaktas, likaså religionslösheten.
- Könsmångfalden ska beaktas i arbetet med patienter. Detta innebär bland annat att man frångår den binära könsuppfattningen och onödig könsuppdelning av människor. Samt att man fäster uppmärksamhet vid situationer där sexuell läggning, kön eller könsidentitet inte är relevanta för vården. Å andra sidan ska de situationer inom social- och hälsovårdstjänsterna identifieras där könsensitiva förfaringsätt är särskilt viktiga för att tjänsterna genuint och effektivt bemöter klientens eller patientens behov.
- Vårdpraxisen ska planeras och begrundas också ur perspektivet för personer med funktionsnedsättning. Nödvändiga rimliga anpassningar ska göras i vårdarbetet och arbetet med patienter när medicinska skäl inte ställer absoluta hinder för dem.
- I vårdarbetet och arbetet med patienter ska man försäkra sig om att förfaringsätt som berör barn och unga är icke-diskriminerande och de ska bedömas och genomföras så att barn och ungas ålder, utvecklingsnivå och särskilda behov beaktas.
- Rätten till god vård ska beaktas i synnerhet för patienter som befinner sig i en särskilt sårbar situation vad gäller deras bemötande (till exempel missbrukare, hemlösa, asylsökande, äldre med minnessjukdomar och barn med funktionsnedsättning).
- Vårdarbetet och arbetet med patienter ska ha en könssensitiv verksamhetsmodell för att säkerställa hjälp och stöd till våldsoffer. Särskild hänsyn ska fästas vid klienter i en sårbar ställning. Mer information om arbetet mot våld mot kvinnor och våld i nära relationer finns i ett eget kapitel i slutet av detta brev.

Bra exempel på tillgodosedandet av likabehandling

Diskriminering kan minskas genom att öka personalens kunskap och medvetenhet om likabehandling, rimliga anpassningar, de olika minoriteterna samt de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Personalen ska uppmuntras att ifrågasätta de gamla förfaringsätt som eventuellt har varit diskriminerande och att ta upp missförhållanden som hänför sig till likabehandling. Adevkata kanaler och förfaringsätt behövs för detta.

Bra exempel på förverkligande av likabehandling:

- Esbo sjukhus införde en anvisning om att Esbo möjliggör och betalar transporten av avlidna muslimer till adekvata tvättutrymmen på Aurorasjukhuset i Helsingfors. I Esbo stads beslut konstaterades också att dylika möjligheter ska framöver utredas i Västra Nylands välfärdsområde.
- Helsingfors stad kompletterade sina anvisningar om kriskommunikationer på grund av [diskriminerings- och jämställdhetsnämndens utlåtande](#) med att tolkning till teckenspråk ska i fortsättningen anordnas vid informationsmöten om hot mot liv och hälsa. Tolkningen kommer att ingå i de direkta webbsändningar och inspelningarna av informationsmötena.
- Texttelefon-tjänsten tas i bruk som en del av kravet i lagen om välfärdsområden om informationens tillgänglighet samt kravet i lagen om ordnande av social- och hälsovård om jämlik genomförande av och tillgång till tjänsterna. Texttelefon-tjänsten betjänar döva personer samt personer med hörselnedsättning eller syn- och hörselnedsättning samt personer med talstörningar i hela landet. Tjänsten kan också användas av en person som kommunicerar med tal vid sin kontakt med en person med hörselnedsättning eller talstörning. [Mer information om texttelefon-tjänsten.](#)

Hörande och delaktighet av råden för personer med funktionsnedsättning, äldreråden och ungdomsfullmäktige

Enligt lagen om välfärdsområden ska välfärdsområdena för att garantera möjligheterna att delta och påverka inrätta ett råd för personer med funktionsnedsättning, ett äldreråd och ett ungdomsfullmäktige. Dessa påverkansorgan ska ges möjlighet att påverka planering, beredning, genomförande och uppföljning inom olika verksamheter i välfärdsområdet i frågor som är av betydelse för välfärden, hälsan, delaktigheten, boendet, rörligheten eller de dagliga sysslorna av de unga, de äldre eller personer med funktionsnedsättning eller med hänsyn till de tjänster dessa befolkningsgrupper behöver. Avsikten ska vara att ta de olika befolkningsgruppernas synpunkter i beaktande när beslut bereds och fattas.

- De regionala råden för personer med funktionsnedsättning ska höras och göras delaktiga i frågor som har betydelse för deras välfärd, tjänster eller dagliga sysslor.
- Valfärdsområdena upprättar funktionshinderpolitiska program som fungerar som en rättesnöre i utvecklingen av frågor som berör personer med funktionsnedsättning.
- Valfärdsområdena ska försäkra sig om att påverkansorganen brett och mångsidigt representerar olika befolkningsgrupper så att mångfalden beaktas i organens sammansättning.

Att trygga jämlika möjligheter till delaktighet i valfärdsområdenas förtroendevalda och påverkansorgan

Enligt lagen om valfärdsområden betalas valfärdsområdenas förtroendevalda arvoden, ersättningar för inkomstbortfall samt ersättningar för resekostnader och dagtraktamenten. Diskrimineringsombudsmannen betonar att deltagandet av personer med funktionsnedsättning i valfärdsområdenas organ förutsätter att man försäkras sig om att mötena är tillgängliga.

- Valfärdsområdena ska sörja för transporter av sina förtroendevalda med funktionsnedsättning till mötena och ersätta deras resekostnader till fullo.

Samordningen av elev- och studerandevården mellan kommunerna och valfärdsområdena

I samband med reformen av valfärdsområdena samlas ansvaret för elev- och studerandevården hos valfärdsområdena. Det är mycket viktigt att samarbetet mellan kommunerna och valfärdsområdena utvecklas noga. Diskrimineringsombudsmannen betonar att tjänstehelheterna för till exempel barn med funktionsnedsättning eller barn som annars behöver särskilt stöd ska vara tydliga och enhetliga oberoende av huruvida ansvaret för tjänsterna ligger hos kommunen eller hos valfärdsområdet. På motsvarande sätt ska man försäkra sig om att stödet från elev- och studerandevården till exempel i mobbningsituationer samordnas i likabehandlingsplanerna och tjänstebeskrivningarna av utbildningsanordnaren och valfärdsområdet.

- Ansvarsfördelningen mellan kommunerna och valfärdsområdena ska vara tydlig. Att ansvaret för tjänstehelheterna delar får inte leda till att ansvaret flyttas från en aktör till en annan så att eleverna blir utan tjänster i rätt tid.
- Tjänstehelheterna för elever och studerande med funktionsnedsättning och elever och studerande som behöver särskilt stöd ska utvecklas i samarbete mellan utbildningsanordnaren och valfärdsområdet så att de blir tydliga och enhetliga.

Ordnande av service för papperslösa personer

Riksdagen har godkänt en lagförändring, som förpliktigar välfärdsområdena att förutom brådskande vård anordna hälsovårdstjänster som anses nödvändiga åt papperslösa personer som vistas inom deras område på lika villkor som för deras invånare. Med papperslösa personer avses här bland annat personer som under en längre tid vistas i Finland utan giltigt uppehållstillstånd eller visum. Lagändringen ska också tillfälligt gälla medborgare i Europeiska unionen, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och Schweiz som vistas i Finland och på vilka lagstiftningen om social trygghet i bosättningsstaten inte tillämpas, samt dessa personers familjemedlemmar.

Papperslösa barn har rätt till hälsovårdstjänster på lika grunder som andra minderåriga med hemort i Finland. Man bör också komma ihåg att välfärdsområdena alltid, om de vill, främja likabehandling genom att ordna även mer omfattande social- och hälsovårdstjänster för papperslösa personer och personer som är i liknande status som papperslösa.

- Välfärdsområdena är skyldiga att ordna social- och hälsovårdstjänster för papperslösa personer.
- Välfärdsområdena kan, om de vill, ordna så omfattande social- och hälsovårdstjänster som möjligt för papperslösa personer för att främja faktisk likabehandling.

Hjälp till offer för människohandel

Hjälp till offer för människohandel ges av kommunernas social- och hälsovårdstjänster samt av det nationella Hjälpsystemet för offer för människohandel som fungerar vid Joutseno förläggning som en del av Migrationsverket. Under åren har kommunernas social- och hälsovårdstjänster utvecklat förfaringssätt för att hjälpa offer för människohandel som skiljer sig från varandra, vilket har bland annat orsakats av den allmänna karaktären av de nationella anvisningarna samt variationen i antalet identifierade offer för människohandel. Flera kommuner har samlat på sig kunskap om identifiering av och hjälp till offer för människohandel samt om samarbete med Hjälpsystemet för offer för människohandel. När man utvecklar gemensamma förfaringssätt på de kommande välfärdsområdena ska man försäkra sig om att bäst praxis för att hjälpa och identifiera offer för människohandel tas i bruk i hela området.

Lagstiftningen om hjälp till offer för människohandel uppdateras som bäst. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel (RP 220/2022 rd) behandlas av riksdagen som bäst. Avsikten är att ändringarna ska träda i kraft i början av år 2023. Syftet med den samtidiga ändringen av socialvårdslagen (1301/2014) är att effektivisera hjälpen till offer för människohandel i välfärdsområdena. Utöver lagändringarna är det viktigt att utveckla anvisningarna i välfärdsområdena.

För att man ska effektivt kunna ingripa i situationen för offer för människohandel och dess grundorsaker ska offer för människohandel kunna identifieras. Diskrimineringsombudsmannen anser

att det är viktigt att välfärdsområdena utvecklar fungerande förfaranden för att identifiera offer för människohandel och hänvisa dem till hjälpåtgärder. Hänvisningsmodellerna ska utvecklas i samarbete med olika myndigheter, organisationer som stöder offer för människohandel och Hjälpssystemet för offer av människohandel. Social- och social- och hälsovårdsministeriet ska trygga att det finns resurser för utvecklingsarbetet och att modelleringsarbetet kan framskrida snabbt. Välfärdsområdena ska ta en central roll i utvecklingsarbetet.

- Välfärdsområdena ska utveckla fungerande förfaranden för att identifiera offer för människohandel och hänvisa dem till hjälpåtgärder.
- Kommunernas befintliga bästa praxis för att hjälpa och identifiera offer för människohandel ska tas i bruk i välfärdsområdena.

Välfärdsområdenas ansvar i arbetet mot våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Effektivt, köns sensitivt arbete för att förebygga våld är en förutsättning för att alla har rätt till liv, personlig integritet och trygghet förverkligas. Arbetet mot våld ska beaktas sektorsövergripande och genomgående i välfärdsområdenas verksamhet i hälsovården, socialtjänsterna och räddningsväsendet.

Köns sensitivt arbete för förebyggande av våld är planmässigt, långsiktigt och sektorsövergripande och beaktar särdragen av våld mot kvinnor. Välfärdsområdena har en betydande roll i utvecklingen av strukturerna och tjänstehelheterna för arbetet mot våld. Välfärdsområdena ska beakta anvisningarna av Institutet för hälsa och välfärd för ordnande av verksamhet för koordinering av strukturerna för förebyggande av våld i nära relationer och arbetet mot närståendevåld ([THL Handbok10/2022, på finska](#)).

- I det våldsförebyggande arbetet ska man uttryckligen beakta närståendevåld.
- Varje välfärdsområde ska utse ett organ som ansvarar för koordinationen av det våldsförebyggande arbetet.
- Välfärdsområdenas uppföljning av de olika befolkningsgruppernas välfärd och hälsa ska våld granskas som ett fenomen och beakta faktorer som ökar utsattheten för våld.

Sändlista

Välfärdsområdenas

- ledning
- sektorn för socialvård
- sektorn för hälsovård
- sektorn för räddningsväsendet
- områdesfullmäktige
- områdesstyrelsen
- nämnderna för nationalspråket
- nämnden för de samiska språken
- funktionshinder- och äldreåden
- ungdomsfullmäktige

Helsingfors stads

- ledning
- sektorn för socialvård
- sektorn för hälsovård
- sektorn för räddningsväsendet
- stadsfullmäktige
- stadsstyrelsen
- nämnderna för nationalspråket
- funktionshinder- och äldreåden
- ungdomsfullmäktige

Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikts

- ledning
- fullmäktige
- styrelse

För kännedom

Kommunförbundet

THL /Avdelningen för hälsa och välfärd

Stm / Delegation för social- och hälsovård

Handikappforum rf